

ZPRÁVY SLUKO

vydává

STUDIJNÍ A LIDOVÝCHOVNÝ ÚSTAV KRAJE OLOMOUCKÉHO
Krajské museum • Krajské výzkumné středisko • Krajská galerie •
Krajská hvězdárna • Přípravný výbor Krajské zoologické a Krajské
botanické zahrady • spolu s Krajskou výzkumnou komisí v Olomouci
Objednávky řiďte na SLUKO, Olomouc I, nám. Republiky 6, tel. 2731

Březen 1953

Čís. 22

Od smutku k závazku

V těch smutných dnech letošního nezapomenutelného března i my, pracovníci Studijního a lidovýchovného ústavu kraje Olomouckého, jsme se museli hůboce zamyslet nad tím, koho svět ztratil. Cítíme a víme velmi dobře, jak právě vědeckým pracovníkům soudruh Stalin podal tak bezpečnou a pomocnou ruku, jako dosud nikdo před ním. Svým geniálním spiskem o dialektickém a historickém materialismu dal nám jasnou linii, jak nejlépe, nejpravdivěji a také nejsrozumitelněji tlumočit lidu poznanou vědeckou pravdu o vývoji světa a lidské společnosti. Methodou dialektického a historického materialismu dal všem musejníkům jasné a přesné vodítko jak vybudovat expozice moderního musea a jak tím přispět k tomu, aby si lidé osvojili nový vědecký světový názor a aby líp a plněji poznali svou vlast.

Stejně jako soudruh Stalin i náš zvěčnělý prezident soudruh Gottwald nejen přál rozvoji veškeré vědy, ale přímo naléhavě žádal, aby věda sloužila dobru člověka na všech místech a za všech okolností. Nezapomínal ani na musea, v nichž viděl pomocníky ve veliké osvětové práci. Poznal, že v dobře vedeném museu učí se lid poznávat své dějiny. Dějiny jsou pamětí národa. Paměť národa nutno pak stále udržovat ostrážitou a bdělou, aby dávala všem poučení a ukazovala směr, kterým se dějiny berou. O museích pak to řekl těmito slovy: Museum uchovává bohatství staletého vývoje našeho lidu. Ať se dále rozvíjí v nových podmínkách svobodného života. Tímto přáním vyslovil totéž, co V. I. Lenin brzy po Velké říjnové revoluci: Jsme dědici všeho cenného a krásného, co vytvořila naše minulost. Chraňme staré památky.

Jestliže i na to jsme mysleli v těch truchlivých dnech, bylo samozřejmé, že jsme k svému smutku připojili i výraz vděčnosti, který spináme i s osobou nynějšího presidenta soudruha Zápotockého. Neboť i on, jda ve šlépějích Gottwaldových a zachovávaje věrnost učení Leninovu a Stalinovu, má velké pochopení pro ochranu kulturních památek, jejichž správná interpretace slouží socialistické kulturní politice. To také vyplývá z jeho slov: Kulturní dědictví, které jsme převzali po minulých generacích je součástí našeho národního tvůrčího procesu. Jsme si vědomi významu památek.

Hle, tři citáty, Leninův, Gottwaldův a Zápotockého, které mluví o významu uchování dokladů z národní minulosti. Dáme-li jim mluvit ve vývojové řadě a v osvětlení stalinského dialektického a historického materialismu, pak jsme se zapojili do socialistické výchovy lidu.

Toto jsme si uvědomovali zvláště ve dnech smutku jako svůj trvalý závazek vůči těm velkým mrtvým, kteří v březnu odešli, i vůči těm živým, kdo pokračují v jejich velkém díle.

Dr. Jaroslav Kanýza.

Zoologická sekce stálého sboru odborných poradců a spolupracovníků SLUKO

Podle § 9 statutu SLUKO (viz Zprávy SLUKO čis. 17) byla v rámci stálého sboru odborných poradců a spolupracovníků SLUKO utvořena při zoologickém oddělení odborná sekce v tomto osobním složení a členění:

Vertebrata: doc. dr. O. Štěpánek (Praha); jednotlivé dílčí skupiny: doc. dr. V. Dyk (Brno), dr. E. Hachler (Brno), nadl. E. Hepner (Šternberk-Řídeč), dr. O. Oliva (Praha).

Mollusca: dr. Vojen Ložek (Praha); jednotlivé dílčí skupiny: ing. J. Brabenec (Pardubice), J. Kovanda (Karlštejn-Poučnick), S. Mácha (Ostrava).

Insecta (jednotlivé dílčí skupiny): dr. V. Balthasar (Hradec Králové), dr. J. Čepelák (Nitra), dr. ing. B. Dobšík (Brno), dr. ing. M. Fassati (Praha), dr. E. Hachler (Brno), dr. A. Hoffer (Praha), dr. J. Hrbáček (Praha), dr. E. Jagemann (Brno), dr. L. Kempný (Opava), dr. J. Kramář (Praha), prof. F. Krkavec (Opava), řed. V. Lang (Vyškov-Dědice), doc. dr. F. Miller (Brno), ing. J. Nosek (Brno), dr. V. Novák (Praha), dr. S. Obr (Brno), dr. ing. R. Obrtel (Brno), ing. J. Palásek (Olomouc), dr. V. Pašek (Banská Štiavnica), dr. ing. J. Pelikán (Brno), prof. dr. ing. A. Pfeffer (Praha), dr. A. Pintera (Praha), dr. ing. D. Povolný (Brno), dr. C. Purkyně (Praha), dr. J. Raušer (Brno), dr. B. Rosický (Praha), řed. J. Roubal (Praha), P. Říha (Praha), dr. B. Starý (Praha), dr. J. Stehlík (Brno), dr. Z. Tesař (Opava), doc. dr. B. Tomšík (Brno), dr. K. Vondráček (Brno), dr. M. Zelinka (Brno).

Arthropoda excl. Insecta (jednotlivé dílčí skupiny): dr. B. Folkmanová (Brno), prof. dr. S. Hrabě (Brno), dr. A. Jančařík (Brno), dr. F. Lásk (Brno), doc. dr. F. Miller (Brno), dr. B. Rosický (Praha), dr. V. Šilhavý (Stařeč u Třebíče), doc. dr. R. Šrámek-Hušek (Sedlice u Blatné), dr. B. Valoušek (Brno).

Nižší Evértebrata (jednotlivé dílčí skupiny): prof. dr. E. Bartoš (Praha), prof. dr. S. Hrabě (Brno), prof. dr. O. Jírovec (Praha), prof. dr. J. Komárek (Praha), dr. M. Prokšová (Brno).

Cecidozoa: prof. dr. ing. E. Baudyš (Brno).

Podsekce zoologie užité (za případné spolupráce jednotlivých ostatních výše uvedených odborníků): a) *úsek hospodářský* (s jednotlivými odděleními a pododděleními: záhradní, polní, lesní, rybniční hospodářství, v kooperaci s příslušnými podsekcemi zemědělské sekce stálého sboru odborných poradců a spolupracovníků SLUKO) prof. dr. ing. E. Baudyš (Brno), doc.

dr V. Dyk (Brno), prof. dr ing. O. Farský (Brno), dr E. Jagemann (Brno), prof. dr J. Komárek (Praha), doc. dr F. Miller (Brno), ing. J. Palásek (Olomouc), prof. dr ing. A. Pfeffer (Praha), dr B. Starý (Praha), doc. dr R. Šrámek - Hušek (Sedlice u Blatné), doc. dr B. Tomšík (Brno); — b) *úsek zdravotnický*: prof. dr O. Jírovec (Praha), dr J. Kramář (Praha), dr B. Rosický (Praha); — c) *aplikace zoologických poznatků ve školské a lidové výchově*: dr B. Novák (Olomouc), dr J. Šulová (Olomouc), prof. dr B. Valoušek (Brno).

Úkoly odborných poradců a spolupracovníků, sdružených v sekci, jsou povšechně uvedeny ve výše připomenutém § 9 statutu SLUKO. Sekce takto představuje dílčí sbor, který je základnou pro vytváření jednotlivých speciálních komisí, jak je o nich psáno na připomenutém místě. Ti její členové, kteří bydlí a pracují na území Olomouckého kraje, budou též podle okolností od případu k případu těsněji spolupracovati se sborem poradců zájmových kroužků, který bude s ohledem na § 10 zmíněného statutu utvořen z vhodných osob, žijících a působících v Olomouckém kraji. Tey.

• *Plánovací komise KNV v Gottwaldově vycházejíc ze zásad výzkumné a průzkumné práce pro úspěšné oblastní plánování a z potřeby vědeckého podložení národohospodářského plánu ve všech úsecích, se snaží při zařizování krajského musea Gottwaldovského kraje zajistit možnost plnění potřebných průzkumných úkolů v rámci krajského musea. Poněvadž na této cestě dosáhl KNV a SLUKO v Olomouci podstatných úspěchů a podařilo se mu nalézt nové cesty v tomto směru, obrátil se zástupce Krajské plánovací komise v Gottwaldově na KNV v Olomouci a SLUKO s žádostí o výpomoc při řešení otázek, souvisejících se zjednáním organizačních, materiálních a ideových předpokladů při řešení průzkumné problematiky.* Dr Zd. Strmiska.

Krajské museum

Odbor věd přírodních

• *Geologické a paleontologické oddělení* (dr Vl. Strnad) vypracovalo v součinnosti s ref. pro klimatografii a pro botaniku elaborát o sídlišti průmyslového podniku v užší zájmové oblasti olomoucké. Referent se zúčastnil porady o výsledcích a pracovní metodice Geoplánu, kterou svolal KNV Gottwaldov do Hodonína. V současné době zpracovává referent podklady pro sídliště průmyslového podniku na Přerovsku.

V rámci svých patronátních povinností dodal referent libreto a navrhl expozice oddělení geologického a mineralogického v okresním museu v Jeseníku. Na poradě musejní rady při jesenickém museu dojednal další spolupráci SLUKO k chystané výstavě hlavních průmyslových nerostů Jesenicka, jakož i k instalaci dalších expozic.

• *Krasové oddělení* získalo další kostní materiál z jeskyň na Pomezí, který našel referent na exkursi do dosud neprobádaných prostor dne 20. III. t. r. Jde o zbytky kuny (*Martes spec.*) subrecentního stáří. Přemístěná, avšak téměř úplná kostra byla v kapsovitě prohlubni za balvany, uzavírajícími Bílý dóm. Kostí fosilní se v těchto jeskyních nalézt dosud nepodařilo, ačkoliv

v nedaleké Vápenné v sintru zalité kostní zbytky plistocenního stáří nalezeny byly. Oba zmíněné nálezy jsou uloženy ve sbírkách SLUKO a budou zhodnoceny publikací. — Dr Vlad. P a n o š dodal oddělení v r. 1952 získaný osteologický materiál z krasu Javoříčského. Po preparaci a konservaci, kterou provádí J. F a b b r i s v ústavních laboratořích, bude vybraný materiál instalován v litovelském museu nebo přímo u vchodu do jeskyň.

Poněvadž je třeba, aby výzkumnická činnost v Jesenickém krase byla obnovena zároveň s pracemi na zpřístupnění dalších prostor jeskyň na Pomezí, vyjednal referent se správou okresního musea v Jeseníku propůjčení jedné místnosti při museu v Jeseníku na shromažďování a ukládání spisů i získaného materiálu. Tato místnost bude sloužit jako klubovna a zároveň jako výzkumná stanice SLUKO pro externí ústavní spolupracovníky a badatele, kteří budou pracovat v jesenickém okrese.

- *Mineralogické a petrografické oddělení* (supl. dr V. S t r n a d). Poněvadž oddělení není dosud obsazeno a spravuje je referent pro geologii, paleontologii a kras, rozrůstají se jeho sbírkové fondy většinou náhodnými sběry. Nyní zaslalo Mor. museum v Brně (dr T. K r u t' a) ze svých přebytků pro oddělení srovnávací sbírku určených moravských nerostů.

- *Geografické oddělení* (dr Jan L u n e r). Referent se účastnil porady o pracovních methodách Geoplánu, kterou svolal KNV Gottwaldov do Hodonína. Referent vypracoval jeden posudek pro založení sídliště průmyslového podniku v zájmové oblasti olomoucké a vyřizoval administrativní záležitosti při výstavbě Krajské hvězdárny. V současné době připravuje materiál a přesné podklady k chystaným průzkumným akcím na letní měsíce. — Referent přednášel v mičurinském kroužku žáků gymnasia a střední školy v Jeseníku.

- *Botanické oddělení* (dr Boh. Š u l a). Referent spolupracoval na posudku pro založení sídliště průmyslového podniku v zájmové oblasti olomoucké. — Pro chystanou výstavu *Lesy v socialismu* zapůjčil Ing. F. S o k o l (Šumperk) hojný fotografický materiál, týkající se bezprostředně kraje Olomouckého. — Koncem března byla uzavřena akce výměny semen, jak jsme o ní informovali v předchozích číslech našich Zpráv. Sortiment botanické zahrady bude tak z výsledků akce obohacen o množství nových i cenných rostlinných druhů. Také botanickému ústavu pedagogické fakulty PU (přednosta doc. dr O. M r k o s) byla dodána semena takřka všech druhů našich obvyklých druhů trav; bude jich použito ke studijním účelům.

- *Zoologické oddělení* (dr Vl. T e y r o v s k ý). V rámci spolupráce SLUKO s vysokými školami byla ústavu pro systematickou zoologii na Karlově universitě v Praze (oddělení pro vyšší obratlovce; přednosta dr W. Č e r n ý) odevzdána sbírka ptačích žaludků, konservovaných během uplynulého roku v preparátorské dílně KMO za účelem studia potravy různých ptáků, kterému je v této době mimo jiné věnována zvláštní pozornost na zmíněném pracovišti Karlovy university. — Dne 5. III. 1953 přednášel referent přírodovědeckému kroužku žáků gymnasia v Jeseníku o úkolech a methodách vlastivědného faunistického studia se zřetelem k nastávajícímu zapojení tohoto kroužku do průzkumných prací SLUKO v hranicích jesenického okresu. —

Na podporu stanoviska státní péče o ochranu přírody byl vypracován a příslušným místům zaslán obšírný rozklad proti volnému vysazování mývalů v Olomouckém kraji a jiné cizokrajné kožešinné zvěře v naší přírodě. — Dne 14. III. 1953 se referent účastnil celostátní pracovní konference zoologů, svolané zoologickou komisí Čs. akademie věd.

Odbor věd o společnosti

• *Oddělení pro prehistorii* (V. B u r i a n). Z katastru Grygova (trať Pouhary) byly získány pozdně hradištní střepy nádoby. Nález dodal SLUKO 3. března 1953 traktorista státního statku Vojtěch Ječmínek. — Ve dnech 3.—4. března 1953 čerpal ze slovanského materiálu sbírek uničovského, litovelského a olomouckého musea pro diplomovou práci studující MU Čeněk Staň a z Šaratic.

Slavnostní schůze Moravského archeologického klubu v Brně uspořádané k 70. narozeninám univ. prof. dr. Em. Šimka dne 29. března 1953 se zúčastnil za SLUKO V. Burian.

• *Zemědělské oddělení* (V. B u r i a n). Odpovědi na dotazník č. 4, které nám denně docházejí od kronikářů MNV, podávají informace o stavu obecních, školních, farních a spolkových kronik, přinášejí cenný materiál k soupisu názvů vodních toků a vodních ploch a pomáhají zachytit výskyt starých hraničních kamenů, nesoucích často vnočení tereziánského, josefského nebo stabilního měření. Kameny bývají obyčejně odstraňovány při scelovacích úpravách hranic a při HTUP.

V oddělení bylo pokračováno v inventarisaci sbírkových předmětů a v práci na agrárně-historické bibliografii. Z Moravského zemského archivu v Brně byl zaslán jako trvalé depositum triplikát josefského katastru obce Hvozd.

• *Oddělení pro dějiny dělnického hnutí* (Antonín T r a v ě n e c) přerušilo dočasně přípravné práce na chystaných výstavkách *Počátky dělnického hnutí a Panství církve v Olomouckém kraji*, jakož i práci na hodnocení dějin dolování pro přípravu aktuální výstavy *Stalin — Gottwald — mír*. Referent přednášel v kraj. škole ČSM v Prostějově o pokrokových tradicích v českých dějinách a na kronikářském kurse ve Šternberku o záznamech v kronikách o dělnickém hnutí v našem kraji.

• *Oddělení pro národopis* (dr. Jaroslav K a n y z a) zúčastnilo se pořádání kursu pro sběr a nácvik lidových písní a tanců ve dnech 15.—22. III. t. r. v Domášově. Dne 18. t. m. přednášel tu referent o lidové písni se zvláštním zřetelem k písni hanácké a záhorské a spolupracovník ústavu dr. Jan P o l á č e k o sběru písní s praktickým návodem. Někteří účastníci tohoto kursu se nám ke sběru písní již přihlásili. — Prof. A. K a n y z o v á dokončila bibliografii hanáckého národopisu, která bude nyní v našem ústavu k dispozici všem, kdož se zabývají národopisem našeho kraje. — Letos v listopadu bude tomu 50 let, co bylo hráno v Olomouci první loutkové divadlo. Prosíme všechny, kdož mají nějaký listinný, knižní, rukopisný, výtvarný nebo jiný dokumentární materiál, nebo o něm vědí, aby nám to laskavě oznámili. Náš spolupracovník Otto S ý k o r a, vedoucí krajského poradního sboru pro loutkové divadlo, jej

zpracovává pro expozici olomouckého loutkářství. — Oddělení získalo velmi cenné místní pověsti od paní Anežky Šulové z Rudy nad Mor. Paní Šulová svou sbírkou 117 pověstí ze svého domova zachránila kus lidové tradice, kterou tu popsala a zná jako jediná po odsunu Němců, neboť se zde narodila a prožila 76 let. Je to pro oddělení cenný přínos.

• **Kronikářská poradna SLUKO** (V. Burian). Na krajském kronikářském kursu ve Šternberku, pořádaném IV. referátem KNV ve dnech 27.—29. března 1953, přednášel V. Burian na thema Methodika kronikářské práce. Na tomto kursu přednášel i A. Travěnek o záznamech v kronikách o dělnickém hnutí v našem kraji.

Krajská galerie

• Při Krajské galerii byla ustavena stálá komise expertních spolupracovníků, jejímiž členy jsou profesori a asistenti Ústavu dějin umění PU, Ústavu výtvarné výchovy PU a členové Svazu čs. výtvarných umělců — krajského střediska v Olomouci. — V grafických sbírkách bylo provedeno vytržování a uspořádání konfiskátů a přikročeno k jejich inventarisaci, odbornému ošetření a uložení. Dalším úkolem bude postupné paspartisování grafických listů podle instrukcí Národní galerie v Praze. — V depositáři byla provedena instalace nových stojanů pro obrazy, plastiky a obrazové rámy.

• V letošním roce uspořádá Krajská galerie tyto výstavy: *Kresby Antonína Mánesa* — od 12. VII. do 2. VIII. 1953; *Česká kresba XIX. století* — od 8. XI. do 29. XI. 1953 a *Grafické dílo Maxe Švabinského* — od 6. XII. do 27. XII. 1953. Tyto výstavy zapůjčí Národní galerie v Praze.

Knihovna SLUKO

Od 1. ledna do 21. března t. r. bylo v knihovně SLUKO zapsáno 1288 knih, takže k tomuto datu je v knihovně zainventováno celkem 9688 svazků. Byly zainventovány i drobné brožury a letáky, darované Rich. Martinčíkem, knihy koupené z pozůstalosti ředitele Jos. Otruby, knihy ze zrušených hospodářských škol, dar ředitele ústavu dr. Jar. Kanyzy, knihy dodané na výstavu Rumunská lidová republika a výstavu esperantskou. Výměnu publikací se SLUKO zahájili: Polskie towarzystwo prehistoryczne v Poznani, Polskie towarzystwo ludoznawcze v Łódži a Poznani, Komitet redakcyjny „Slavia antiqua” v Poznani, Poznanskie towarzystwo przyjaciół nauk, Muzeum archeologiczne ve Varšavě, Naczelna dyrekcja muzeów i ochrony zabytków ve Varšavě. Knihovna započala katalogisaci knih podle autorů a odborů na základě desetinného třídění a připravuje uspořádání knihovny bývalého Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci. Knihovna bude umístěna ve větších místnostech, aby knihy byly přístupny pro širokou obec spolupracovníků ústavu.